SAYLOV JARAYONLARINI “ELECTION-LIST.UZ” PLATFORMASI ASOSIDA RAQAMLI BOSHQARISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH

Achilova Firuza Kurbanovna, Qarshi davlat texnika universiteti, “Axborot tizimlari va texnologiyalari” kafedrasi dotsenti, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Qohhorova Kibriyo Suyar qizi, Axborot texnologiyalari va menejment universiteti, 1-bosqich magistranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada saylov jarayonlarini raqamlashtirish sharoitida election-list.uz platformasi asosida uchastka saylov komissiyasi a’zolari, saylov uchastkalari, vakolatli vakillar hamda kuzatuvchilar ma’lumotlar bazasini shakllantirish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari tadqiq etilgan. Tadqiqot davomida platformaning saylov jarayonlarini markazlashgan holda boshqarish, ma’lumotlarni tezkor qayta ishlash, elektron bazalarni yuritish hamda tashkiliy samaradorlikni oshirishdagi imkoniyatlari tahlil qilingan. Shuningdek, tizimning axborot xavfsizligini ta’minlash, ma’lumotlarning ishonchliligi va shaffofligini oshirishdagi ahamiyati ilmiy jihatdan asoslab berilgan. Tadqiqot natijasida saylov infratuzilmasini raqamlashtirish va boshqaruv jarayonlarini optimallashtirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: saylov tizimi, election-list.uz platformasi, raqamlashtirish, uchastka saylov komissiyasi, saylov uchastkalari, vakolatli vakillar, kuzatuvchilar, ma’lumotlar bazasi, elektron boshqaruv, axborot xavfsizligi.

Аннотация. В данной статье исследуются вопросы совершенствования механизмов цифрового управления избирательными процессами на основе платформы election-list.uz в условиях цифровизации.

Особое внимание уделено формированию и управлению базой данных членов участковых избирательных комиссий, избирательных участков, уполномоченных представителей и наблюдателей. В ходе исследования проанализированы возможности платформы по централизованному управлению избирательными процессами, оперативной обработке данных, ведению электронных баз данных и повышению организационной эффективности. Кроме того, научно обоснована роль системы в обеспечении информационной безопасности, достоверности и прозрачности данных. По результатам исследования разработаны практические рекомендации по цифровизации избирательной инфраструктуры и оптимизации процессов управления.

Ключевые слова: избирательная система, платформа election-list.uz, цифровизация, участковая избирательная комиссия, избирательные участки, уполномоченные представители, наблюдатели, база данных, электронное управление, информационная безопасность.

Abstract. This article examines the improvement of digital management mechanisms of electoral processes based on the election-list.uz platform in the context of digitalization. Particular attention is paid to the creation and management of databases for precinct election commission members, polling stations, authorized representatives, and observers. The study analyzes the platform's capabilities in centralized management of electoral processes, rapid data processing, maintenance of electronic databases, and enhancement of organizational efficiency. In addition, the role of the system in ensuring information security, data reliability, and transparency is scientifically substantiated. Based on the research findings, practical recommendations for the digitalization of electoral infrastructure and optimization of management processes have been developed.

Keywords: electoral system, election-list.uz platform, digitalization, precinct election commission, polling stations, authorized representatives, observers, database, e-governance, information security.

Kirish. Bugungi kunda dunyo miqyosida davlat boshqaruvi tizimlarini raqamlashtirish jarayonlari jadal sur'atlarda rivojlanib, barcha sohalarda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan samarali foydalanish dolzarb masalaga aylanmoqda. Ayniqsa, demokratik institutlarning muhim tarkibiy qismi hisoblangan saylov tizimini modernizatsiya qilish, saylov jarayonlarini shaffof, tezkor va ishonchli tashkil etish masalalari davlat boshqaruvi samaradorligini oshirishning asosiy omillaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu nuqtai nazardan, saylov jarayonlarida raqamli platformalarni joriy etish va ma'lumotlar bazalarini avtomatlashtirilgan tarzda boshqarish zamonaviy boshqaruv mexanizmlarining ustuvor yo'nalishlaridan hisoblanadi.

So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatlarini raqamlashtirish, elektron hukumat tizimini rivojlantirish hamda davlat organlari faoliyatiga innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish bo'yicha keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Mazkur islohotlar doirasida saylov tizimini takomillashtirish, saylov jarayonlarini ochiq va shaffof tashkil etish hamda saylov bilan bog'liq ma'lumotlarni yagona elektron platformalar orqali boshqarish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Chunki zamonaviy saylov tizimida ma'lumotlarni tezkor yig'ish, qayta ishlash va monitoring qilish saylov jarayonlarining samaradorligi hamda ishonchliligini ta'minlovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

election-list.uz platformasi saylov jarayonlarining alohida tashkiliy yo'nalishlarini raqamli boshqarishga mo'ljallangan zamonaviy axborot tizimlaridan biri hisoblanadi. Mazkur platforma orqali uchastka saylov komissiyasi (USK) a'zolari, saylov uchastkalari, vakolatli vakillar hamda kuzatuvchilar

haqidagi ma’lumotlar bazasini shakllantirish, saqlash va boshqarish imkoniyati yaratiladi. Platformaning amaliy joriy etilishi ma’lumotlarni markazlashgan holda yuritish, ortiqcha qog‘ozbozlikni kamaytirish, inson omili bilan bog‘liq xatolarni minimallashtirish hamda tashkiliy jarayonlarni optimallashtirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, election-list.uz platformasi saylov jarayonlari bilan bog‘liq subyektlar haqidagi ma’lumotlarni yagona elektron bazada yuritish orqali axborot almashinuvi tezligini oshirish, ma’lumotlarning aniqligi va ishonchliligini ta’minlash imkonini beradi. Bu esa o‘z navbatida saylov komissiyalari faoliyatining samaradorligini oshirish, boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish hamda saylov jarayonlarining shaffofligini kuchaytirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi saylov tizimida raqamli texnologiyalardan foydalanish ko‘lamining kengayib borayotgani, saylov jarayonlari bilan bog‘liq ma’lumotlarni samarali boshqarish zarurati hamda election-list.uz platformasining tashkiliy va texnologik imkoniyatlarini ilmiy jihatdan tahlil qilish ehtiyoji bilan izohlanadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi election-list.uz platformasi asosida saylov jarayonlarini raqamli boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishning nazariy va amaliy jihatlarini o‘rganish hamda ushbu tizim faoliyatini yanada rivojlantirish bo‘yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili va metodlar. Zamonaviy raqamli texnologiyalarning davlat boshqaruvi tizimiga keng joriy etilishi saylov jarayonlarini tashkil etish va boshqarish mexanizmlarini takomillashtirishga oid ilmiy tadqiqotlar sonining ortishiga sabab bo‘lmoqda. Xususan, elektron boshqaruv, raqamli transformatsiya, axborot tizimlari va ma’lumotlar bazalarini boshqarish bilan bog‘liq ilmiy yondashuvlar saylov tizimlarini modernizatsiya qilishning muhim nazariy asoslarini tashkil etadi.

Xorijiy tadqiqotchilar tomonidan elektron saylov tizimlari va saylov jarayonlarini avtomatlashtirish masalalari keng o‘rganilgan. Ularning ilmiy ishlarida saylov infratuzilmasini raqamlashtirish orqali ma’lumotlarni markazlashgan holda boshqarish, inson omili bilan bog‘liq xatolarni kamaytirish, tashkiliy samaradorlikni oshirish hamda axborot xavfsizligini ta’minlash masalalariga alohida e’tibor qaratilgan. Tadqiqotlarda saylov ma’lumotlarini elektron bazalarda yuritish saylov komissiyalari faoliyatini muvofiqlashtirish va tezkor boshqaruv qarorlarini qabul qilishda muhim vosita ekanligi ta’kidlangan.

MDH davlatlari olimlari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda esa elektron hukumat tizimlari doirasida saylov jarayonlarini raqamlashtirishning tashkiliy-huquqiy jihatlari tahlil qilingan. Mazkur ishlarda saylov jarayonlarida avtomatlashtirilgan axborot tizimlaridan foydalanish davlat boshqaruvi samaradorligini oshirish, saylov subyektlari faoliyatini monitoring qilish va ma’lumotlar almashinuvini optimallashtirishga xizmat qilishi ilmiy asoslab berilgan.

Mahalliy tadqiqotlarda davlat boshqaruvi va saylov tizimini raqamlashtirish masalalari so‘nggi yillarda dolzarb ilmiy yo‘nalishlardan biriga aylangan. Xususan, elektron hukumat tizimlarini rivojlantirish, davlat axborot tizimlarini integratsiyalash hamda ma’lumotlar bazalarini markazlashgan holda boshqarishning nazariy va amaliy jihatlari o‘rganilgan. Biroq saylov jarayonlarida uchastka saylov komissiyasi (USK) a’zolari, saylov uchastkalari, vakolatli vakillar va kuzatuvchilar ma’lumotlarini boshqarishga mo‘ljallangan maxsus elektron platformalarning funksional imkoniyatlari va ularni takomillashtirish mexanizmlari yetarli darajada ilmiy tadqiq etilmagan.

Shu nuqtai nazardan, election-list.uz platformasi asosida saylov jarayonlarini raqamli boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish masalasi ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi. Mazkur platforma saylov bilan bog‘liq tashkiliy

ma’lumotlarni yagona elektron bazada shakllantirish va boshqarishga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir.

Tadqiqot jarayonida ilmiy bilishning bir qator zamonaviy usullaridan foydalanildi. Jumladan, tizimli tahlil usuli yordamida election-list.uz platformasining funksional imkoniyatlari, ma’lumotlar bazasini boshqarish jarayonlari hamda saylov infratuzilmasidagi o‘rni o‘rganildi. Mazkur usul platformaning tarkibiy elementlari va ularning o‘zaro bog‘liqligini aniqlash imkonini berdi.

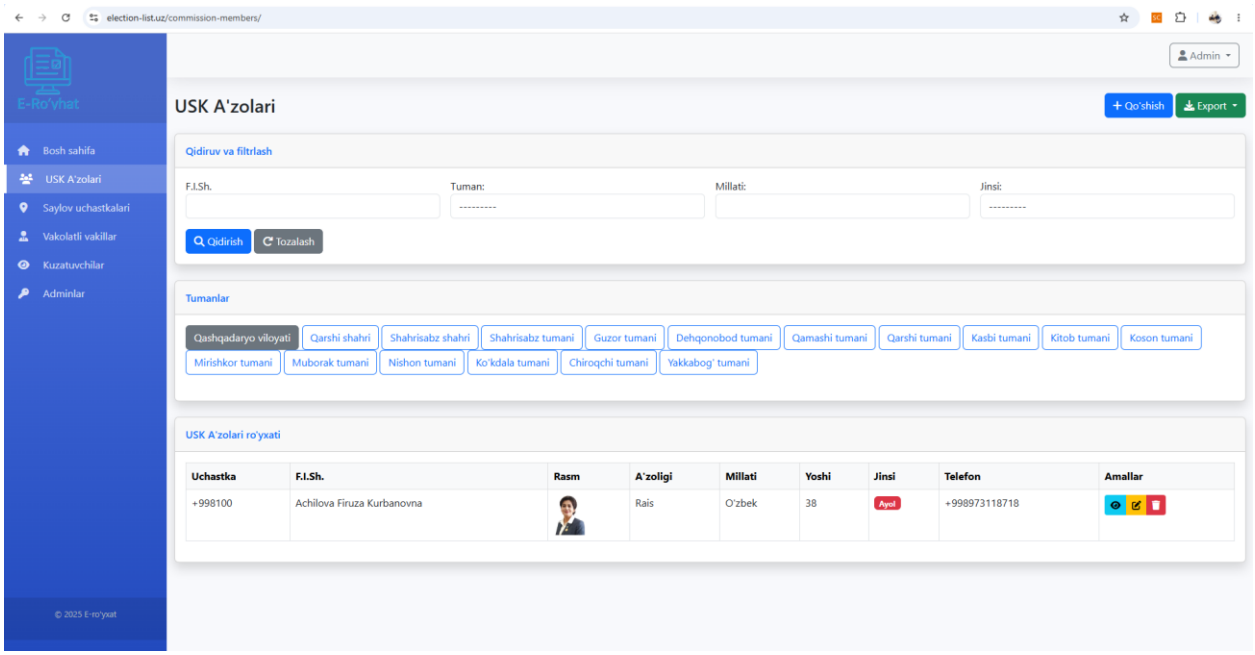
Qiyosiy tahlil usuli orqali an’anaviy saylov ma’lumotlarini yuritish tizimi bilan elektron platforma asosidagi boshqaruv mexanizmlarining afzallik va kamchiliklari taqqoslandi. Natijada raqamli boshqaruv tizimining tezkorlik, aniqlik va samaradorlik jihatidan ustunliklari ilmiy asoslandi.

Statistik tahlil usulidan foydalanish orqali saylov jarayonlarida ma’lumotlarni qayta ishlash samaradorligi, elektron bazalarning boshqaruvdagi ahamiyati hamda tashkiliy jarayonlarni optimallashtirish ko‘rsatkichlari baholandi. Shuningdek, axborot tizimlari faoliyatini o‘rganishda kuzatish va amaliy tahlil metodlari qo‘llanildi.

Tadqiqotda mantiqiy umumlashtirish usuli asosida election-list.uz platformasining saylov jarayonlarini boshqarishdagi ahamiyati yuzasidan ilmiy xulosalar ishlab chiqildi hamda tizim faoliyatini yanada takomillashtirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar shakllantirildi.

Natijalar va muhokama. Tadqiqot jarayonida election-list.uz platformasining saylov jarayonlarini tashkiliy jihatdan raqamli boshqarishdagi funksional imkoniyatlari tahlil qilinib, uning uchastka saylov komissiyasi (USK) a’zolari, saylov uchastkalari, vakolatli vakillar hamda kuzatuvchilar ma’lumotlar bazasini shakllantirish va boshqarishdagi samaradorligi baholandi.

O‘rganish natijalari platformaning saylov infratuzilmasini markazlashgan holda boshqarish imkoniyatini yaratishini ko‘rsatdi.

1-rasm. USK a’zolari ma’lumotlari.

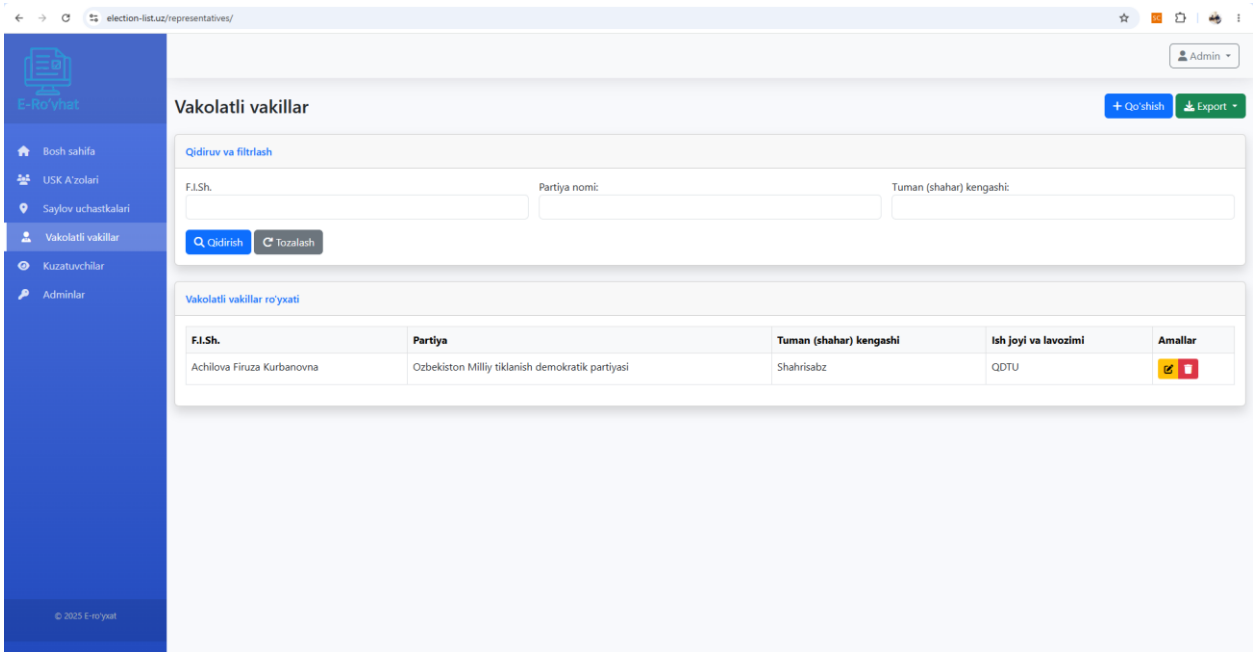
Tahlillar natijasida aniqlanishicha, platforma orqali ma’lumotlarni yagona elektron bazada yuritish saylov jarayonlari bilan bog‘liq tashkiliy ishlarni sezilarli darajada soddalashtiradi. An’anaviy qog‘oz shaklidagi hujjatlar bilan ishlash jarayonida uchraydigan takroriy ma’lumotlar, noto‘g‘ri kiritish holatlari hamda vaqt yo‘qotish kabi muammolar elektron tizim orqali minimallashtiriladi. Ayniqsa, USK a’zolari va kuzatuvchilar haqidagi ma’lumotlarni tezkor shakllantirish va yangilash imkoniyati saylov jarayonlarini samarali tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot davomida platformaning funksional afzalliklari quyidagi yo‘nalishlarda namoyon bo‘lishi aniqlandi:

- ma’lumotlarni markazlashgan holda boshqarish;
- saylov subyektlari haqidagi axborotlarni tezkor qidirish va filtrlash;

- ma’lumotlarni elektron shaklda saqlash va yangilash;
- tashkiliy nazorat mexanizmlarini kuchaytirish;
- inson omili bilan bog‘liq xatolarni kamaytirish;
- vaqt va resurslardan samarali foydalanish.

election-list.uz platformasi asosida yuritilayotgan elektron ma’lumotlar bazasi saylov uchastkalari faoliyatini monitoring qilish hamda vakolatli vakillar va kuzatuvchilar to‘g‘risidagi ma’lumotlarni tizimli ravishda boshqarish imkonini beradi. Bu esa saylov jarayonlarida tashkiliy muvofiqlashtirish samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shuningdek, platforma orqali ma’lumotlarni tezkor yangilash imkoniyati mavjudligi sababli saylov bilan bog‘liq ma’lumotlarning dolzarbligi va ishonchliligi ta’minlanadi.

2-rasm. Vakolatli vakillar ma’lumotlari.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, saylov jarayonlarini raqamlashtirishda axborot xavfsizligini ta’minlash eng muhim masalalardan biri hisoblanadi. Platformada foydalanuvchilarni autentifikatsiyalash, ma’lumotlarga differensial kirish huquqini belgilash hamda elektron bazalarni himoyalash

mexanizmlarini takomillashtirish zarurati mavjud. Chunki saylov jarayonlariga oid ma’lumotlarning himoyalanganligi tizimning ishonchliligi va barqaror faoliyat yuritishini ta’minlaydi.

Tadqiqot natijalari asosida election-list.uz platformasini yanada takomillashtirish bo‘yicha quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi:

- platformaga sun’iy intellekt asosidagi analitik monitoring modullarini joriy etish;
- mobil qurilmalar uchun moslashuvchan interfeyslarni ishlab chiqish;
- ma’lumotlarni avtomatik verifikatsiya qilish tizimini yaratish;
- elektron hukumat axborot tizimlari bilan integratsiyani kengaytirish;
- axborot xavfsizligi va kiberhimoya mexanizmlarini kuchaytirish;
- foydalanuvchilar uchun elektron hisobot va statistik tahlil modullarini ishlab chiqish.

Shuningdek, tadqiqot davomida platformaning saylov infratuzilmasini raqamlashtirishdagi ahamiyati nafaqat ma’lumotlarni boshqarish bilan cheklanib qolmasdan, balki saylov jarayonlarining tashkiliy samaradorligini oshirish, boshqaruv mexanizmlarini optimallashtirish va zamonaviy elektron boshqaruv tamoyillarini amaliyotga tatbiq etishda ham muhim o‘rin tutishi asoslab berildi.

Umuman olganda, election-list.uz platformasi asosida saylov jarayonlarini raqamli boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish saylov tizimida zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish, ma’lumotlar bazalarini markazlashgan holda boshqarish hamda tashkiliy jarayonlarni avtomatlashtirish orqali boshqaruv samaradorligini oshirishga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir.

Xulosa. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, saylov jarayonlarini raqamlashtirish zamonaviy davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirishning muhim yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, saylov infratuzilmasi bilan

bog‘liq tashkiliy ma’lumotlarni elektron platformalar orqali boshqarish jarayonlarning tezkorligi, aniqligi va samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, election-list.uz platformasi uchastka saylov komissiyasi (USK) a’zolari, saylov uchastkalari, vakolatli vakillar hamda kuzatuvchilar ma’lumotlar bazasini shakllantirish va boshqarishda muhim raqamli boshqaruv vositasi sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Tadqiqot davomida platformaning markazlashgan ma’lumotlar bazasi asosida ishlashi saylov bilan bog‘liq tashkiliy jarayonlarni optimallashtirish, ma’lumotlarni tezkor qayta ishlash hamda inson omili bilan bog‘liq xatolarni kamaytirishga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslandi. Shuningdek, elektron boshqaruv mexanizmlaridan foydalanish qog‘oz hujjatlar aylanishini qisqartirish, ma’lumotlarning ishonchliligi va dolzarbligini ta’minlash hamda saylov subyektlari faoliyatini muvofiqlashtirish samaradorligini oshirish imkonini berishi aniqlandi.

Tahlillar natijasida election-list.uz platformasining asosiy afzalliklari sifatida ma’lumotlarni yagona tizimda yuritish, tezkor qidiruv va monitoring imkoniyatlari, elektron bazalarni yangilash qulayligi hamda tashkiliy boshqaruv samaradorligini oshirish kabi jihatlar belgilandi. Shu bilan birga, axborot xavfsizligini ta’minlash, foydalanuvchi autentifikatsiyasini kuchaytirish va ma’lumotlarni himoyalash mexanizmlarini takomillashtirish platformaning barqaror faoliyati uchun muhim omil ekanligi qayd etildi.

Tadqiqot yakunlari asosida saylov jarayonlarini raqamli boshqarishni yanada rivojlantirish uchun sun’iy intellekt asosidagi monitoring tizimlarini joriy etish, elektron hukumat tizimlari bilan integratsiyani kengaytirish, mobil platformalarni rivojlantirish hamda avtomatik verifikatsiya mexanizmlarini qo‘llash maqsadga muvofiq ekanligi asoslab berildi.

Umuman olganda, election-list.uz platformasi asosida saylov jarayonlarini raqamli boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish saylov tizimining tashkiliy samaradorligini oshirish, ma’lumotlar bazalarini markazlashgan holda boshqarish va zamonaviy elektron boshqaruv tamoyillarini amaliyotga joriy etishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2021. – 464 b.
2. O‘zbekiston Respublikasi Saylov kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2023. – 256 b.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi ““Raqamli O‘zbekiston — 2030” strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-6079-sonli Farmoni.
4. Dilshod Hudayberganov Tuxtabaevich, Sherzod Saloxitdinov Farxodovich, Firuza Achilova Kurbanovna, Botir Mukhtarov Abdusattarovich, Sojida Fayzullayeva Farhodovna, Sunajon Yuldasheva Zokir kizi. Possibilities of assessing cluster potential in regions. // “Biospectrum 2025” International Conference on Biotechnology and Biological Sciences, University of Engineering and Management, Kolkata in collaboration with University of Iasi, Romania, 10th to 12th December 2025
5. United Nations E-Government Survey 2024: Digital Government for Sustainable Development. – New York: United Nations, 2024.
6. Xudayberganov D.T., Achilova F.K. Mintaqa iqtisodiyotida xizmatlar sohasini samarali rivojlantirish yo‘nalishlari. // “Scienceproblems.uz” - Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari elektron jurnali, Samarqand, 3-son, 6-jild, mart, 2026-yil, 57-67 b.